

ně personální a finanční zajištění. I když okolnosti jsou nyní nepříznivé, měly by se všechny složky státní památkové péče trvale snažit o zlepšení podmínek pro systematické provádění důkladného operativního průzkumu a dokumentace a zařadit tento úkol mezi své priority. Vždyť při přestavbách a stavebních úpravách dochází dnes a denně ke ztrátě nenahraditelných informací o našem kulturním dědictví.

Autor děkuje za připomínky Ing. Petru Mackovi a JUDr. Jiřímu Varhaníkovi.

Zur operativen Untersuchung und Dokumentation des erhaltenen Zustands von Baudenkmälern

Zur gegenwärtigen Zeit werden vielfach erhebliche Eingriffe in den erhaltenen Zustand von Baudenkmälern vorgenommen. Die Zahl der qualifizierten Mitarbeiter in den Denkmalpflegeinstituten reicht bei weitem nicht aus, um gründliche operative Untersuchungen vorzunehmen und eine ordentliche Dokumentation der Baukonstruktionen und -arbeiten zur gewährleisten. Denkmalpflege und Architekturgeschichte verlieren so oft – und für immer – viele wertvolle Erkenntnisse und Belege der ursprünglichen Gestalt von Bauwerken. Die Ursache dieses Versagens liegt wie schon gesagt vor allem in der nicht ausreichenden Kapazität und den beschränkten finanziellen Möglichkeiten der Denkmalpflegeinstitute. Dieser unbefriedigende Zustand wird jedoch noch durch das geringe Interesse gestärkt, das die Fachöffentlichkeit für den ständigen Verlust unersetzlicher Informationen zeigt. Äußere Gründe sind dann vor allem der Druck der Bauherren und Bauunternehmen auf ein schnelles Fortschreiten der Bauarbeiten und das ungenügende allgemeine Bewusstsein über den Wert authentischer Teile von Baudenkmälern. In dieser Situation ist in nächster Zeit wohl keine wesentliche Verbesserung zu erwarten. Nach Wegen zur Besserung muss jedoch immer gesucht werden.

Abbildungen:

1. Lišnice (Kreis Prag-West), Allerheiligenkirche. Rest eines gemalten Ziffernblatts an der Ostfassade des Turms. Zustand 1996. Beispiel einer Skizze aus dem Fundbericht. Teil des Berichts ist auch eine Beschreibung der Oberflächenbehandlung (1-7) und eine Fotodokumentation.

Anm.: Bei einer Fassadenreparatur 1996 wurden die Reste der gemalten Ziffernblätter mit Fassadenfarbe übertüncht. Gegenwärtig wird eine Wiederherstellung der Turmuhr und der Ziffernblätter angedacht.

2. Jilové u Prahy (Kreis Prag-West), Haus Nr. 19, eh. Kloster. Kleiner Rest einer älteren Behandlung des Risalits der Westfassade. Zustand 1997.

Anm.: Auch kleine Reste älterer Behandlungen, die bei Bauarbeiten freigelegt werden, verdienen Beachtung und Schutz. Die Fotodokumentation ist durch Messung und Beschreibung der Oberflächenbehandlung zu ergänzen.

3. Lišnice (Kreis Prag-West), Allerheiligenkirche. Ursprünglicher, gepickter Putz unter der waagerechten Lisene über dem Sockel der Südfassade. Zustand 1996. Weiteres Beispiel eines kleinen Rests einer früheren Bearbeitung, der bei Bauarbeiten freigelegt wurde. Picken??? und Farbreste zeugen davon, dass die angeführte Lisene kein originaler Teil der Fassade war. Siehe auch die Anm. zu Abb. 2.

Za profesorem Svatoplukem Voděrou

Krátce před jeho 65. narozeninami a připomínkou čtyřicetileté tvůrčí činnosti přišla zdrcující zpráva – profesor Fakulty stavební ČVUT v Praze Svatopluk Voděra náhle 24. ledna 2001 zemřel. Představoval mnohotvárnou osobnost – byl prvořadým pedagogem, předním teoretikem a výzkumným pracovníkem, úspěšným a mimořádně aktivním projektantem, významným veřejným činitelem a zasloužilým pracovníkem v oboru památkové péče. Na fakultách architektury a stavební vyškolil tisíce studentů v oboru rekonstrukce památek, prozkoumal a zhodnotil stovky příkladů lidové architektury, zpracoval desítky rekonstrukčních projektů a obnovil mnoho kulturních památek, publikoval desítky odborných prací – knih, vědeckých statí i popularizujících článků, zastával řadu vedoucích funkcí včetně funkce děkana Fakulty architektury, prorektora ČVUT a předsedy i členů různých komisí, referoval na mnoha zahraničních i domácích sympozii a seminářích. Především však byl milým, vždy ochotným a skromným člověkem.

Svatopluk Voděra se narodil 16. února 1936 v Třemošné u Plzně jako čtvrté dítě Františka a Marie Voděrových. Po obecné a měšťanské škole v Třemošné a realce v Plzni vystudoval v letech 1954-1960 Fakultu architektury a pozemního stavitelství ČVUT v Praze. Už během studia pracoval na katedře teorie a vývoje architektury jako pomocná vědecká síla. V diplomové práci se věnoval územní plánovací studii na přestavbu obce Mělnické Vtelno, kterou publikoval v roce 1961 v časopise Čsl. architektura. Již tehdy projevila vynikající kreslíř. Po studiu nastoupil na fakultě jako pedagogický asistent. V roce 1963 byl, již jako odborný asistent, pověřen vedením předmětu „Rekonstrukce a památková péče“, v němž zavedl pro diplomanty specializační rekonstrukční projekt. V úzké spolupráci s doc. Oldřichem Dostálem pracoval na výzkumu lidové architektury a tato problematika určila Voděrovo přednostní zaměření v celém jeho dalším životě. V roce 1963 byl jmenován do kolegia pro dostavbu muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. V následujících čtyřech letech zaměřil se studenty na 50 vesnických staveb, z nichž řada pak na

základě této dokumentace byla přemístěna do Rožnovského skanzenu. Průzkum vesnic vedl autora k zobecnění poznatků v článku „Problematika řešení rezervačních vesnic“, uveřejněném v časopise Památková péče v roce 1965. Ze zahraničí přišly tehdy podněty ke dvěma dalším publikovaným pracím S. Voděry ve spolupráci s doc. O. Dostálem. Na žádost profesora P. Rudolpha z USA z roku 1964 o příspěvek do jeho publikace „Architektura bez architektů“ zpracovali fotograficky bohatě vybavené pojednání o příkladech vesnické a maloměstské architektury u nás a na nabídku prof. E. A. Gutkinda – rovněž z USA – z roku 1965 na spolupráci při vydání Dějin evropského urbanismu vyhodnotili v kolektivní spolupráci s dr. D. Libalem, arch. J. Hrůzou a arch. T. Žalčíkem vývoj měst v Československu. Po úpravě vyšla tato práce u nás pod názvem „Československá historická města“.

Už v této době S. Voděra také intenzivně projektoval. V kolektivu s arch. J. Pecharem a prof. K. Honzíkem byl úspěšný ve dvou soutěžích – v letech 1963-1965 na dostavbu okolí Národního divadla a v roce 1964 na dostavbu Staroměstské radnice. Zpracoval územní plán Horního města v Přerově (1963-1964), stavebně-historický průzkum a podrobný územní plán Hradce Králové (spolu s doc. M. Zachystalem a arch. B. Fantou, 1966-1967). Následovaly studie rekonstrukce areálu koleje v Chomutově (1967) a obce Žumberk s tvrzí (1968), přestavby a rekonstrukce domů čp. 10 a čp. 11 v Chomutově (1969), úpravy románské krypty v Břevnově (1972) a rekonstrukce zámku Český Rudolec na domov důchodců (1975). Také v této době se S. Voděra zúčastnil soutěží – vyzvané soutěže na úpravu přesunutého kostela P. Marie v Mostě (spolu s doc. L. Todlem a arch. V. Dvořákem) a mezinárodní soutěže na přestavbu centra Karlsruhe (spolu s doc. L. Todlem a arch. Slívou).

Pro zmíněné patnáctileté období Voděrovy intenzivní činnosti (1960-1975) je charakteristické úzké propojení práce pedagogické, výzkumné, projekční i publikační. Ve všech směrech S. Voděra v té době i později pokračoval. Spolupracoval při utváření prvního postgraduálního kurzu na ČVUT „Historie architektury a památková péče“, z něhož se později oddělil kurz „Rekonstrukce a ochrana památek“, který s. Voděra sám vedl. Celé řadě absolventů zmíněný kurz přinesl pro jejich práci cenné poznatky. Pro přednášky z předmětu „Rekonstrukce“ připravil v roce 1966 skriptu „Přehled teorie a technických metod obnovy památek“, která později upravil pod názvem „Rekonstrukce a ochrana památek“ (za ně dostal cenu ČVUT). Spolupracoval s doc. J. Němcem a doc. J. Sýkorou na skriptech „Přestavba vesnického osídlení“ (1975) a s prof. J. Štursou a kolektivem na skriptech „Vývoj životního prostředí“ (1979). V roce 1978 dosáhl toho, že všichni posluchači absolvovali semestr rekonstrukčního projektu, pro nějž byl pověřen vedením ateliéru. V témže roce zavedl nový předmět „Historické konstrukce a jejich obnova“. Prohloubení výuky rekonstrukcí vedlo k přípravě všech studentů pro rekonstrukční úkoly v jejich pozdější praxi.

V sedmdesátých letech nastoupila mohutná vlna chalupaření a S. Voděra v jejím rámci výrazně přispěl ke zkvalitnění prováděných úprav lidových staveb seriálem statí v časopise Chatař a scénářů spolu s režisérem Jiřím Kratochvílem pro televizní díly seriálu „Chalupy a my“. Poznatky z této práce shrnul se svým spolupracovníkem arch. Jiřím Škabradou v roce 1975 v záslužné publikaci „Vesnické stavby a jejich úprava“. Po rozsáhlém průzkumu jihočeské lidové architektury uveřejnil opět s výše uvedeným spolupracovníkem v roce 1986 knihu „Jihočeská lidová architektura“, vydanou v Českých Budějovicích.

V roce 1965 začal pracovat na kandidátské práci o lidové architektuře, ale politické změny v 70. letech způsobily, že ji mohl obhajovat až v roce 1974. Habilitační docentskou práci předložil S. Voděra na téma „Adaptabilita historického stavebního fondu“. Docentem v oboru Rekonstrukce památek byl jmenován v roce 1980. Veřejnost vřele přijala publikaci připravenou ve spolupráci s arch. J. Staňkovou a prof. J. Štursou „Pražská architektura – významné stavby 11. století“ (1991), novou v pohledu na jejich

obnovu v průběhu posledního století i grafickým zpracováním staveb; kniha vyšla ve čtyřech jazykových verzích. Další výzkumy lidové architektury prováděl S. Voděra v chráněných krajinných oblastech České středohoří, Lužické hory a Kokořínsko. Následovala řada studií na úpravu usedlostí Vlčovka pro hotel Praha, domu čp. 8 v Chomutově, na památník a park v Táboře, na úpravu bývalého vodního hradu v České Lípě, na rekonstrukci Kaunice paláce v Praze (spolu s doc. M. Zachystalem), výstavní síň v České Lípě a rozšíření zdejšího městského parku (spolu s Ing. J. Horkým), rekonstrukci zájezdní hospody v Dřevěnicích u Jičína aj. K realizovaným projektům přibýly přestavba školy v Hojně Vodě u Nových Hradů na rekreační středisko, restaurace v Dřevíkově pro skanzen Veselý kopec, dva rodinné domy v Řeporyjích, rekonstrukce budovy muzea na náměstí v Klatovech (1979-1984) a tamního okresního muzea (1985), mlýna v Kuří u Řičan, areálu Zlatá studně v Praze, mlýna Peklo u Votic, vily a penzionu ve Stránčicích, vily v Klánovicích aj. U rekonstrukcí památkových objektů vycházel S. Voděra ze zásady, že při nich nemá být jen zhodnocena památková podstata, ale že novodobá úprava má též přinést nové výtvarné kvality. Největší výzkumnou akcí S. Voděry v poslední době bylo zpracování nominační dokumentace pro zápis vesnice Holašovice do Seznamu světového dědictví UNESCO, k němuž došlo v roce 1998. Neméně významný byl i výzkum lidové architektury v západních Čechách (1997-1999), realizovaný jako výzkumný záměr pro Ministerstvo kultury ČR.

Významné ocenění práce S. Voděry přinesly změny po roce 1989. V prosinci toho roku byl zvolen děkanem Fakulty architektury ČVUT, v únoru 1990 vedoucím katedry teorie, vývoje a rekonstrukcí architektury a v následujícím roce se stal prorektorem ČVUT. Fakulta architektury prošla tehdy velikými změnami. S. Voděra proto navázal na tradici někdejší Fakulty architektury a pozemního stavitelství, přijal nabídku děkana Fakulty stavební a přihlásil se do konkursu na místo vedoucího katedry Základů architektury. Tato katedra se pak pod jeho vedením stala základem oboru Pozemní stavby a architektura na FS ČVUT. V roce 1996 mu pak byla k jeho 60. narozeninám udělena „Zlatá cena ČVUT“ a v roce 1997 byl jmenován profesorem na Fakultě stavební. Souběžně byl předsedou či členem různých významných komisí, např. Rady MK ČR pro památkovou péči (1990), Komise pro výzkumné záměry v oboru památkové péče při MK ČR aj.

Zvládnout tak rozsáhlé úkoly, které prof. Voděra ochotně přijímal, a také vždy svědomitě plnil, mohl jen díky mimořádnému pochopení a podpoře v rodinném zázemí a především své vzácné ženy Věry. K duševní pohodě mu také přispívala životní úspěšnost jeho dvou dcer, z nichž dcera Věra navazuje spolu se svým manželem Karlem Kučou na dílo svého otce. Nemenší radost měl S. Voděra i ze svých čtyř vnuků.

Náhlé úmrtí uzavřelo dílo profesora Voděry – už jen stručný přehled ukazuje, jak je rozsáhlé a mnohotvárné. Pro pracovníky památkové péče byl prvořadým odborníkem, pro své spolupracovníky dobrým šéfem i přítelem a pro studenty nanejvýš oblíbeným pedagogem. A takový zůstane prof. Voděra v trvalém povědomí nás všech.

Karel KIBIC